

PREDKLADACIA SPRÁVA

Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky (ďalej len „NKÚ SR“) v zmysle §20 zákona NR SR č. 39/1993 Z. z. o Najvyššom kontrolnom úrade Slovenskej republiky predkladá na rokovanie vlády Slovenskej republiky správu z kontroly „Ochrana pred povodňami v SR – kontrola opatrení“. **Cieľom predkladaného materiálu je poukázať na hlavné riziká týkajúce sa zastavenia mnohých rozhodujúcich činností v Slovenskom vodohospodárskom podniku, štátny podnik (ďalej len „SVP, š. p.“) a ohrozenia prevádzkovej schopnosti vodných stavieb v Slovenskej republike.** Predmetnú kontrolu vykonal NKÚ SR v roku 2023 v SVP, š. p. s cieľom detailného monitoringu plnenia opatrení a identifikovaných rizikových oblastí z kontrol NKÚ SR vykonaných v rokoch 2018 a 2019, najmä čo sa týka nedostatočného financovania opatrení na ochranu pred povodňami z rozpočtovej kapitoly Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky (ďalej len „MŽP SR“) a nezabezpečenia riadneho stavu vodných stavieb.

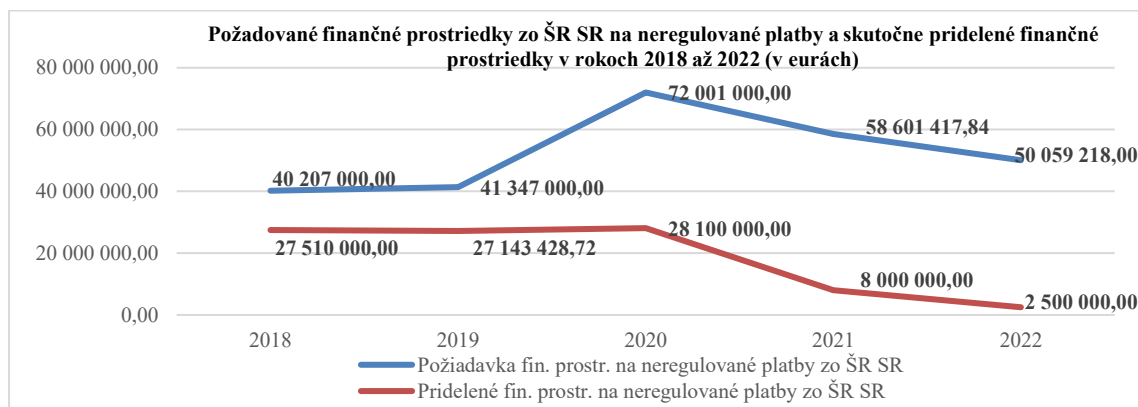
Financovanie SVP, š. p bolo predmetom kontrol NKÚ SR, vykonaných v rokoch 2018 a 2019. Už vtedy NKÚ SR upozornil príslušné orgány SR (výbor NR SR pre pôdohospodárstvo a životné prostredie, výbor NR SR pre financie a rozpočet, predsedu vlády SR, ministra financií a ministra životného prostredia) na riziká vyplývajúce z nedostatočného financovania protipovodňovej ochrany obyvateľstva a majetku.

SVP, š. p patrí medzi strategicky dôležité štátne podniky. Spravuje a chráni toky riek na Slovensku a majetok, ktorý na nich štát postavil. Vo verejnom záujme sa stará aj o protipovodňovú ochranu.

Kontrolou bolo zistené, že **dlhodobé záporné výsledky hospodárenia štátneho podniku sú v rozhodujúcej miere spôsobené nedostatočným financovaním oprávnených výdavkov zo štátneho rozpočtu.**

SVP, š. p., od roku 2009 dlhodobo vykazuje stratu, okrem rokov 2013, 2020 a 2021, keď daný štátny podnik dosiahol mierny zisk cca 2 mil. eur. Kontrolou bolo zistené, že zisk v rokoch 2020 a 2021 bol dosiahnutý jednorazovými opatreniami, najmä na základe úspory nákladov, čo malo za následok nedostatočné zabezpečenie starostlivosti o vodohospodársky majetok vo vlastníctve štátu. Dôsledky tohto vývoja zatiaľ vyvrcholili v rekordnej 33 miliónovej strate za minulý rok.

Hlavným zdrojom financovania zákonom stanovených úloh SVP, š. p. sú tzv. neregulované platby. V zmysle nariadenia Vlády SR o neregulovaných platbách, štátny podnik každoročne predkladal žiadosť na **úhradu ekonomicky oprávnených nákladov** za poskytovanie neregulovaných služieb na nasledujúci rozpočtový rok **prostredníctvom kapitoly MŽP SR z prostriedkov štátneho rozpočtu.**

Z výsledkov kontroly vyplýva, že v SVP, š. p., pretrvávajú dlhodobá **nestabilita a nepredvídateľnosť financovania neregulovaných platieb zo štátneho rozpočtu a jeho dopad na starostlivosť o majetok štátu v správe štátneho podniku**. Od roku 2010 (za posledných 13 rokov) **štát nepreplatil cca 334 mil. eur preukázaných nákladov na neregulované služby a každoročne sa tento schodok zvyšuje**. Najmä v rokoch 2021 a 2022 došlo výraznému poklesu pridelených finančných prostriedkov na neregulované platby zo ŠR SR oproti predchádzajúcim rokom (v roku 2021 len 13,6 % a v roku 2022 len 5 % oproti oprávnenej požiadavke na neregulované platby zo štátneho rozpočtu).

Nedostatočné financovanie opráv a údržby vodohospodárskeho majetku smeruje k zhoršujúcemu sa technickému stavu vodných stavieb. **Celkový technický dlh** za obdobie rokov 2005 až 2020 predstavoval sumu **921,5 mil. eur**.

Kontrolou NKÚ SR bolo zistené, že v dôsledku nedostatočného financovania neboli viaceré vodné stavby udržiavané **v riadnom technickom stave**, čo je **v rozpore so zákonom o vodách**.

Napríklad zo štúdie hodnotiacej potrebu realizácie opatrení **na stavbách Vážskej kaskády** (uvedenej do prevádzky v roku 1936), ktorá bola vypracovaná v roku 2021, vyplýva, že kumulatívne vyčíslený **investičný dlh, vytvorený dlhodobým podfinancovaním SVP, š. p., je vo výške 165,5 mil. eur**.

Dôsledkom tohto stavu je, že na existujúcich vodných stavbách, z ktorých mnohé majú aj viac ako šesťdesiat rokov, **čoraz častejšie vznikajú problémy vyplývajúce z ich starnutia**, ktoré sa už dlhodobo riešia len nevyhnutnými opravami. Vodné stavby si tak budú stále intenzívnejšie vyžadovať finančne vysoko náročné opravy a obnovy. **Postupne môže dochádzať k ohrozeniu prevádzkovej schopnosti vodných stavieb a k zvýšeniu rizika nedostatočnej ochrany obyvateľstva a majetku pred povodňami**. Napríklad v prípade takého poškodenia vodárenskej nádrže Starina, ktoré by malo za následok jej vypustenie, bez pitnej vody by ostalo približne 327 tisíc obyvateľov.

NKÚ SR záverom upozorňuje na skutočnosť, že **úsporné opatrenia nedokážu zásadne zmeniť dlhodobé stratové hospodárenie SVP, š. p.** Týmto spôsobom je síce možné krátkodobo zlepšiť hospodárske výsledky podniku a niektoré jeho činnosti, ale tie nedokážu riešiť závažné problémy nerealizovanej údržby a modernizácie. Ak nie sú ani **oprávnené náklady** pokryté neregulovanými platbami **dlhodobo a v požadovanej výške**, a podnik nemá možnosti získať iné zdroje svojho rozvoja, zákonite sa dostáva **do výrazných ekonomických problémov**. Reálne **hrozí zastavenie mnohých rozhodujúcich činností SVP, š. p., vrátane činností povinných podľa viacerých zákonov - vodného, protipovodňového a zákona o vnútrozemskej plavbe alebo ich nedostatočné plnenie v zmysle kvality a rozsahu**. Môže sa **prehlbiť ohrozenie prevádzkovej schopnosti stavieb a bez zvýšenia neregulovaných platieb či iných reálnych zdrojov hrozí aj riziko neprimeraného prepúšťania zamestnancov**.